

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ»**

вул. Ярославська, 41, м. Київ, 04071, тел. (044) 334-56-89

E-mail: info@phc.org.ua, код ЄДРПОУ 40524109

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА

**щодо результатів оцінки якості питної води та стан
питного водопостачання в Україні у 2025 році**

Київ – 2026

ВСТУП

Вода – це основа життя, один із найцінніших природних ресурсів, найпростіший хімічний компонент життя, що зв'язує все живе на Землі. Вона відіграє незамінну і важливу роль у метаболічних процесах, що підтримують життя.

Якість питних вод є одним із важливих факторів забезпечення безпеки життєдіяльності населення. Чиста вода може надати енергії та збагатити організм корисними мінералами, тоді як забруднена вода може серйозно підірвати здоров'я.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає безпечну воду як воду, яка «не становить жодного значного ризику для здоров'я впродовж усього строку її споживання» (2011). Це стосується і споживачів на більш критичних етапах життя, таких як діти або люди літнього віку, які можуть бути вразливішими до забруднювачів. За даними ВООЗ, частка світового населення, яке використовує безпечне водопостачання, становить 71%. Бачення та місія ВООЗ полягають у досягненні всіма людьми найменшого можливого тягаря захворювань, пов'язаних з водою та санітарією, шляхом первинної профілактики. Близько 2 мільярдів людей щодня піддаються ризику вживання забрудненої води, що може спричинити гострі й хронічні захворювання.

Доступ до безпечної питної води є основним правом людини та складовою ефективною політики охорони здоров'я.

За даними Четвертої швидкої оцінки збитків та потреб Світового Банку, до війни приблизно 70% населення України мали доступ до централізованого водопостачання. Війна, що триває в Україні, значно загострила існуючі проблеми забезпечення належного доступу до безпечної питної води, поставивши під загрозу захист здоров'я населення. За оцінками Кластеру «Вода, санітарія та гігієна», у 2024 році 9,6 мільйонів українців потребували основних послуг водопостачання та водовідведення.

Сучасна ситуація у сфері питного водопостачання в Україні та світі вимагає оперативної та надійної оцінки якості води, адже від цього безпосередньо залежить здоров'я населення.

Настанови ВООЗ (WHO Guidelines for Drinking-water Quality – GDWQ) є міжнародним еталоном безпеки води, що базується на управлінні ризиками, оцінці здоров'я та контролі якості від джерела до споживача. В Україні ці принципи впроваджені через ДСанПіН 2.2.4-171-10 та оновлені норми для умов воєнного стану.

Керівні принципи щодо якості питної води (GDWQ) сприяють захисту громадського здоров'я, виступаючи за розробку відповідних місцевих стандартів і правил (цільових показників здоров'я), прийняття профілактичних підходів до управління ризиками, що охоплюють водозбір до споживача (плани безпеки води) та незалежний нагляд для забезпечення реалізації та ефективності планів безпеки води та дотримання національних стандартів.

Планування забезпечення безпечності води (ПЗБВ) – це комплексний підхід, заснований на оцінці ризиків, рекомендований Керівництвом ВООЗ з якості питної води як найефективніший засіб послідовного забезпечення безпеки та адекватності постачання питної води. ПЗБВ сприятиме прискоренню прогресу

на шляху до приведення національного підходу до управління та моніторингу якістю питної води в Україні у відповідність до вимог Директиви Європейського Союзу про питну воду.

Таким чином, забезпечення належної якості питної води є не лише екологічним, але й стратегічним завданням у сфері громадського здоров'я, що має безпосередній вплив на соціально-економічний розвиток держави, демографічні показники та національну безпеку.

Розділ І. Нормативно-правова база, суб'єкти моніторингу

В Україні діють законодавчі та інші нормативно-правові акти, які спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою:

постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 2025 №61 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу у сферах питної води та питного водопостачання, водовідведення»;

постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 №758 «Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод», яка гармонізує моніторинг вод з нормами Директиви 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23 жовтня 2000 року «Про встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 №1134-р схвалена «Водна стратегія України на період до 2050 року» із додатком «Індикатори та критерії досягнення цілі 6 «Забезпечення рівного доступу до якісної і безпечної для здоров'я людини питної води». Виконання цих індикаторів передбачено в рамках міжнародних зобов'язань України відповідно до Закону України «Про ратифікацію Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 №1190-р «Деякі питання забезпечення досягнення Цілей сталого розвитку в Україні», від 26.07.2018 №530-р «Про затвердження Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку»;

наказ Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) від 12.05.2010 №400 (із змінами, внесеними зокрема, наказами МОЗ України від 24.12.2019 №2675 та від 18.02.2022 №341) «Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (ДСанПіН 2.2.4-171-10)», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01.07.2010 за №452/17747, відповідно до якого здійснюється оцінка якості і безпечності питної води;

наказ МОЗ від 22.04.2022 № 683 «Про затвердження Державних санітарних норм і правил «Показники безпечності та окремі показники якості питної води в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 25.05.2022 за №564/37900, відповідно до якого здійснюється оцінка якості і безпечності питної води на окремих територіях протягом визначеного періоду часу за

рішенням відповідної регіональної або місцевої комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

наказ МОЗ від 02.05.2022 № 721 «Про затвердження Гігієнічних нормативів якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 16.05.2022 за №524/37860;

наказ МОЗ від 27.01.2025 №166 «Про виконання завдань, передбачених Цілями сталого розвитку в Україні на період до 2030 року» в рамках виконання індикаторів 6.1.1 щодо якості питної води Цілі 6 «Чиста вода та належні санітарні умови».

Згідно з абзацом третім частини другої статті 39 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» та пунктом 8 постанови Кабінету Міністрів України від 21.01.2025 № 61, МОЗ забезпечує здійснення державного моніторингу щодо дотримання гігієнічних нормативів хімічних, бактеріологічних (мікробіологічних), радіологічних (радіаційних) показників водних об'єктів, призначених для питного водопостачання, та у системах питного водопостачання.

Відповідно до пункту 6 «Порядку здійснення державного моніторингу у сферах питної води та питного водопостачання, водовідведення», МОЗ є суб'єктом моніторингу у сферах питної води та питного водопостачання, водовідведення.

Державні установи «Обласні центри контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України (далі – ЦКПХ МОЗ) спільно з іншими центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, в межах компетенції, здійснюють епідеміологічний нагляд, оцінку якості та безпечності питної води з систем питного водопостачання як централізованого, так і з джерел нецентралізованого водопостачання, у тому числі й на вміст нітратів у воді, на постійній основі відповідно до Закону України «Про систему громадського здоров'я» та до статутних завдань.

До сфери компетенцій ЦКПХ МОЗ увійшло проведення лабораторних та інструментальних досліджень (випробувань) у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення для виявлення та оцінки причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я населення та впливом на нього факторів ризику середовища життєдіяльності, з інформуванням громадськості, центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Розділ II. Моніторинговий нагляд за джерелами питного водопостачання. Якість води з джерел питного водопостачання

Моніторинг якості води поверхневих водойм свідчить про те, що їх екологічний стан практично не покращується за останні 3 роки.

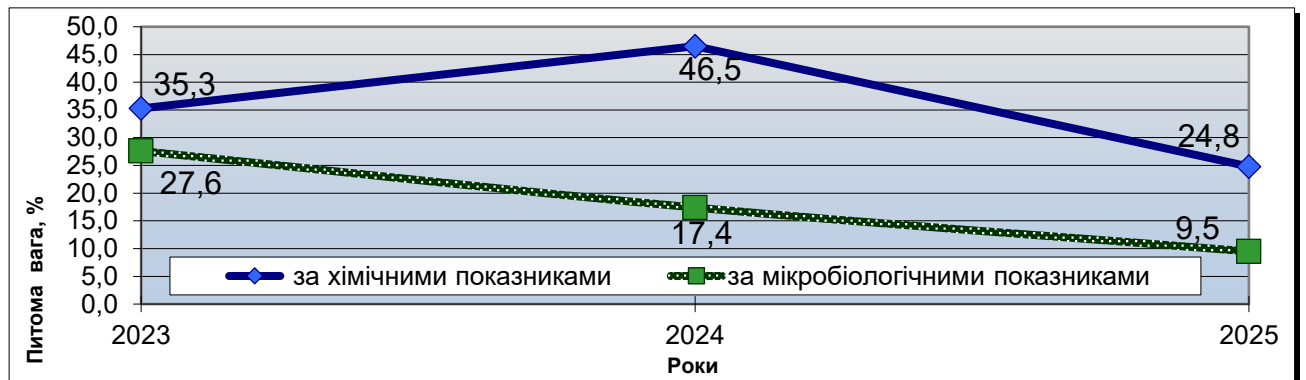
Згідно з наказом МОЗ від 02.05.2022 № 721 до першої категорії водокористування належить використання водних об'єктів або їх частин у якості джерела для централізованого або нецентралізованого питного водопостачання, а також для водопостачання підприємств харчової промисловості; до другої категорії водокористування належить використання водних об'єктів або їх частин для господарсько-побутового, водокористування в оздоровчих,

рекреаційних, спортивних цілях, а також для водних об'єктів в межах населених пунктів.

Питома вага досліджених проб води з водойм I-ої категорії, які не відповідали нормам, у 2025 році за хімічними показниками становила 24,8% (364 із відібраних та досліджених 1467 проб; у 2024 році – 46,5% – 1042 із 2241), за мікробіологічними показниками – 9,5% (130 із 1366; у 2024 році – 17,4% – 310 із 1780) (таблиці 1, 3, графік 1).

Таблиця 1. Питома вага досліджених проб води з водойм I категорії, які не відповідали нормам (%)

Показники	2023	2024	2025
Хімічні	35,3	46,5	24,8
Мікробіологічні	27,6	17,4	9,5

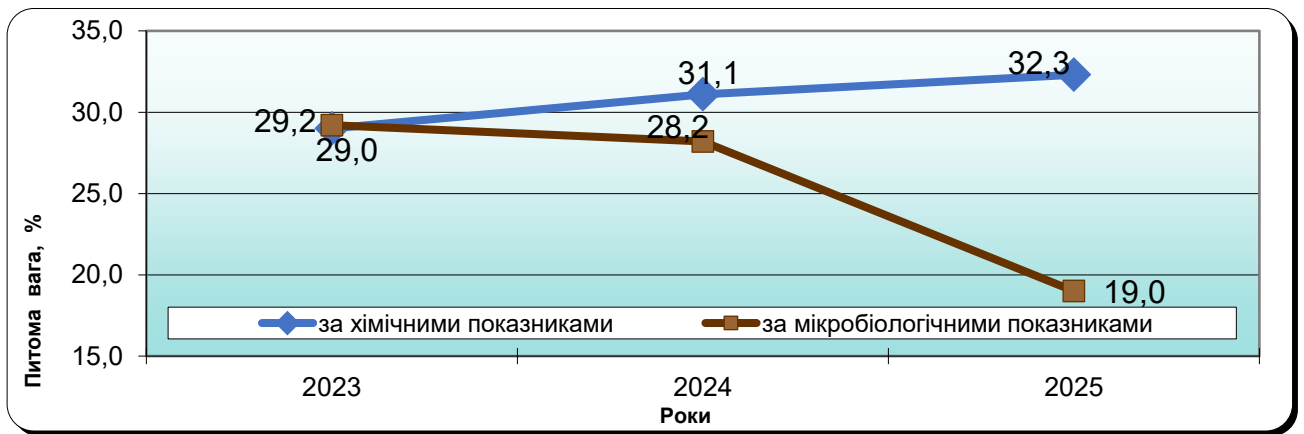
Графік 1. Питома вага досліджених проб води, що не відповідали нормам з водойм I категорії, які використовуються в якості джерел централізованого водопостачання населення

Найбільший відсоток відхилень води з поверхневих водойм за хімічними показниками відмічається у Запорізькій, Миколаївській, Вінницькій, Житомирській, Київській областях, що значно перевищує середній по державі; за мікробіологічними показниками – у Івано-Франківській, Закарпатській, Київській, Вінницькій, Полтавській областях.

З водойм II-ої категорії було відібрано та досліджено 7300 проб за хімічними та 8926 проб за мікробіологічними показниками (відповідно у 2024 році – 8427 і 9075), з них не відповідало нормам відповідно 2360 і 1692 проб (у 2024 році – 2619 і 2560). Питома вага досліджених проб води з водойм II категорії, які не відповідали нормам, у 2025 році за хімічними і мікробіологічними показниками – відповідно 32,3% та 19,0% (таблиці 2, 3, графік 2).

Таблиця 2. Питома вага досліджених проб води з водойм II категорії, які не відповідали нормам (%)

Показники	2023	2024	2025
Хімічні	29,0	31,1	32,3
Мікробіологічні	29,2	28,2	19,0

Графік 2. Пітома вага досліджених проб води з водойм II категорії (використання в рекреаційних цілях), що не відповідали нормам

Найбільший відсоток відхилень води з водойм II категорії за хімічними показниками відмічається у Херсонській, Донецькій, Запорізькій, Житомирській, Дніпропетровській, Вінницькій, Київській областях, що перевищує середній показник відхилень по країні; за мікробіологічними показниками – у Житомирській, Донецькій, Тернопільській, Дніпропетровській, Вінницькій областях.

За даними ЦКПХ, у 2025 році знизився показник невідповідності якості води з водойм порівняно з минулими роками. Така картина відмічається за рахунок зменшення загальної кількості досліджуваних проб та досліджених проб, що не відповідали нормативам. Негативна тенденція спостерігається для ділянок водойм II категорії, які використовуються як місця рекреаційного та оздоровчого водокористування для купання, занять спортом і відпочинку населення, а також ті, що знаходяться в межах населених пунктів.

Таблиця 3. Якість води з поверхневих водойм I та II категорії, за даними ЦКПХ

	за хімічними показниками					за мікробіологічними показниками				
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2022	2023	2024	2025
досліджено проб води з водойм I категорії										
Усього	2076	1645	1775	2241	1467	1851	1396	1643	1780	1366
Не відповідає нормам	314	323	627	1042	364	285	216	453	310	130
Пітома вага, %	15,1	19,6	35,3	46,5	24,8	15,4	15,5	27,6	17,4	9,5
досліджено проб води з водойм II категорії										
Усього	9347	6138	7917	8427	7300	12280	7146	8811	9075	8926
Не відповідає нормам	2129	1453	2294	2619	2360	2869	1966	2573	2560	1692
Пітома вага, %	22,8	23,7	29,0	31,1	32,3	23,4	27,5	29,2	28,2	19,0

Високий рівень техногенного навантаження на водойми та використання застарілих технологій підготовки питної води, які розраховані на доведення природної води до якості питної лише у випадку, коли вихідна вода відповідає I-му класу поверхневих джерел водопостачання, не дозволяють забезпечити населення якісною та безпечною для здоров'я питною водою.

Існують природні проблеми вихідної води в невеликих населених пунктах, зокрема щодо вмісту фторидів (в Полтавській, Чернігівській, Львівській, Одеській областях), заліза (в Тернопільській, Київській та інших областях) тощо.

Істотне питання антропогенного забруднення поверхневих джерел води за рахунок неочищених промислових та побутових стоків, які містять широкий спектр забруднюючих речовин. Окремо слід зазначити про проблеми фосфатного забруднення водних ресурсів через використання синтетичних фосфатних миючих засобів та проблеми «цвітіння» поверхневих вод, які є джерелами питного водопостачання.

Розділ III. Характеристика якості питної води. Лабораторний нагляд за питним водопостачанням

У 2025 році ЦКПХ здійснювали моніторингові дослідження на 14202 об'єктах централізованого водопостачання населення (у 2024 – 14660, 2023 – 14784), з них на 4055 міських комунальних водопроводах (у 2024 – 4217, 2023 – 4530), на 1729 відомчих водопроводах (у 2024 – 2073, 2023 – 2061), на 3884 сільських водопроводах (у 2024 – 3737, 2023 – 3556) та на 2675 локальних водопроводах (у 2024 – 2902, 2023 – 2542); а також у 32568 джерелах нецентралізованого водопостачання (у 2024 – 37821, 2023 – 35908).

На 33,9% об'єктах централізованого водопостачання населення за результатами лабораторних досліджень проби води не відповідали вимогам; у 36,3% об'єктів нецентралізованого водопостачання населення, на яких результати лабораторних досліджень не відповідають нормам.

Протягом 2025 року ЦКПХ було проведено дослідження на якість питної води централізованого водопостачання за санітарно-хімічними показниками 159999 проб питної води, з них на вміст нітратів – 50152 проби, за мікробіологічними показниками – 191313 проб.

У 2025 році питома вага нестандартних проб питної води централізованого водопостачання за санітарно-хімічними та мікробіологічними показниками становила 13,1% та 3,6% відповідно, за вмістом нітратів – 1,9%.

У 2025 році через військову агресію рф продовжує приділятися увага до моніторингу якості та безпечності питної води централізованого водопостачання, що подається населенню, особливо на деокупованих територіях країни, які проводились ЦКПХ відповідно до алгоритму, тому зареєстровано деяке зменшення показника невідповідності якості питної води за рахунок збільшення загальної кількості досліджуваних проб питної води.

Найбільша кількість нестандартних проб питної води з централізованих систем водопостачання реєструється, як і раніше, на сільських та локальних водопроводах, найменша – на комунальних і міжрайонних (таблиця 4).

Таблиця 4. Відсоток досліджених проб питної води, що не відповідають нормам (%), за даними ЦКПХ

За санітарно-хімічними показниками			
Водопроводи	2023	2024	2025
Міські комунальні	11,3	11,7	9,7
Відомчі	17,8	21,3	16,2
Сільські	28,9	27,7	25,5

Міжрайонні	26,5	19,3	10,4
Локальні	31,6	25,1	29,4
За мікробіологічними показниками			
Водопроводи	2023	2024	2025
Міські комунальні	2,7	2,3	2,2
Відомчі	5,3	5,2	4,5
Сільські	11,0	10,2	8,7
Міжрайонні	4,0	2,3	1,0
Локальні	14,3	11,6	10,4

Найбільша питома вага нестандартних проб питної води з централізованих систем водопостачання зареєстрована за санітарно-хімічними показниками у Полтавській, Миколаївській, Київській, Волинській, Житомирській областях; за мікробіологічними показниками – у Миколаївській, Рівненській, Сумській, Київській, Івано-Франківській та Тернопільській областях, що у 1,5 рази і більше перевищує середні показники по країні (таблиця 5).

Таблиця 5. Питома вага нестандартних проб питної води (%)

За санітарно-хімічними показниками			
Області	2023	2024	2025
Дніпропетровська	46,3	53,2	6,2
Луганська	0,0	0,0	0,0
Донецька	16,5	10,1	6,2
Київська	30,7	30,7	28,4
Полтавська	26,2	40,0	39,9
Миколаївська	26,3	30,8	33,3
Житомирська	20,1	24,0	27,0
Рівненська	14,4	13,5	15,4
Волинська	6,5	4,9	27,1
Середній по Україні	14,3	15,0	13,1
За мікробіологічними показниками			
Області	2023	2024	2025
Миколаївська	17,0	10,4	10,0
Рівненська	6,9	6,2	7,4
Запорізька	6,7	3,5	2,5
Закарпатська	6,6	7,9	4,9
Тернопільська	6,0	6,4	5,3
Івано-Франківська	5,9	4,7	5,8
Львівська	5,8	4,3	4,4
Київська	5,7	6,1	6,2
Черкаська	3,7	4,0	2,3
Хмельницька	4,2	3,4	2,9
Вінницька	5,4	5,0	4,0
Сумська	5,3		7,3
Середній по Україні	4,3	3,8	3,8

Питома вага нестандартних проб питної води, відібраних ЦКПХ із водопровідної мережі, за мікробіологічними показниками становила 3,7% із 150724 досліджених проб у 2025 році (у 2024 – 3,9% із 162708); за санітарно-хімічними показниками – 10,3% із 123257 (у 2024 – 12,2% із 133588) проб; у тому числі на нітрати – 1,8% проти 1,6% у 2024 році.

Таблиця 6. Кількість досліджених проб на якість води централізованого водопостачання, за даними ЦКПХ

Досліджені проби питної води з	Кількість досліджених проб			
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
<i>систем централізованого водопостачання за</i>				
мікробіологічними показниками	170790	211020	197747	191313
санітарно-хімічними показниками	148232	184104	174791	159999
<i>в тому числі</i>				
<i>з міських водопроводів за</i>				
мікробіологічними показниками	124891	141552	137032	134463
санітарно-хімічними показниками	106711	120935	117914	111586
<i>з сільських водоводів за</i>				
мікробіологічними показниками	15368	20883	20234	21307
санітарно-хімічними показниками	12733	16955	17971	18307

Таблиця 7. Відсоток нестандартних проб питної води централізованого водопостачання за мікробіологічними та санітарно-хімічними показниками, за даними ЦКПХ

Нестандартні проби води з	Відсоток (%) нестандартних проб			
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
<i>систем централізованого водопостачання за</i>				
мікробіологічними показниками	3,5	4,3	3,8	3,6
санітарно-хімічними показниками	14,3	14,3	15,0	13,1
<i>в тому числі</i>				
<i>з міських водопроводів за</i>				
мікробіологічними показниками	2,1	2,7	2,3	2,2
санітарно-хімічними показниками	12,1	11,3	11,7	9,7
<i>з сільських водоводів за</i>				
мікробіологічними показниками	11,4	11,0	10,2	8,7
санітарно-хімічними показниками	25,4	28,9	27,7	25,5

Таблиця 8. Кількість нестандартних проб та % нестандартних проб питної води централізованого водопостачання за вмістом нітратів, за даними ЦКПХ

Нестандартні проби води з	Кількість досліджених проб та % нестандартних проб			
	2024 рік	2025 рік	2024 рік	2025 рік
<i>централізоване водопостачання</i>	52444	50152	1,9	1,9
<i>в тому числі</i>				
з міських комунальних водопроводів	28459	27760	0,9	1,1
з сільських водоводів	8470	7973	3,1	2,4

У 2025 році питома вага досліджених на атомно-абсорбційному фотометрі проб питної води з джерел централізованого та нецентралізованого водопостачання, які не відповідали нормам: на свинець становила 0,4% проти 0,25% у 2024 році; на залізо – 4,3% проти 2,3%; на марганець – 6,9% проти 6,0%; на кадмій – 0,3% проти 0,6%.

У 2025 році питома вага досліджених ЦКПХ проб води питної з джерел централізованого та нецентралізованого водопостачання на газовому хроматографі, які не відповідали нормам: по вуглецю 4-хлористому – 0% (проти 0% у 2021 році); по хлороформу – 14,9% (проти 17,7% у 2021 році).

На якість питної води систем централізованого водопостачання негативно впливає незадовільний санітарно-технічний стан водопровідних споруд і мереж,

несвоєчасні проведення капітальних та поточних планово-профілактичних ремонтів та ліквідації аварій.

В окремих регіонах гостро стоїть питання забезпечення населення питною водою не тільки в якісному, але і в кількісному відношенні. Подача води за графіками та її тривала відсутність у водопровідних мережах сприяють бактеріальному забрудненню питної води. Ситуацію значно погіршують випадки відключення об'єктів водопостачання від систем енергопостачання, що є грубим порушенням ст. 6 Закону України «Про питну воду та питне водопостачання».

Основними перешкодами забезпечення населення питною водою є: незавершеність реформування водного сектору, брак фінансування на всіх рівнях бюджетів та відсутність нових фінансових механізмів підтримки розвитку галузі водопостачання і особливо водовідведення, неперіоритетність цих питань на рівні місцевих органів влади; складність переходу до впровадження європейських стандартів якості води та управління водними ресурсами, скорочення програм моніторингу та збору державної статистики щодо доступу до води та санітарії, критичний стан галузі водопостачання і водовідведення та військові дії в Україні. Через військову агресію РФ з 2014 року втрачено моніторинг та контроль якості і безпеки води на анексованій території АР Крим, окупованих територіях Донецької та Луганської, з 2022 року – частини Запорізької, Харківської та Херсонської областей.

Розділ IV. Санітарний стан джерел та систем питного водопостачання у сільських населених пунктах, у тому числі нецентралізованого водопостачання

Особливу занепокоєність викликає стан водопостачання сільського населення. У 2025 році питома вага сільських водопроводів, на яких результати лабораторних досліджень не відповідають нормативам, склала 37,5% із 3884 сільських водопроводів, на яких проводились дослідження.

У 2025 році питома вага досліджених проб питної води з сільських водопроводів, які не відповідали нормам, становила 8,7% за мікробіологічними показниками (нижче рівнів показника 2023-2022 років – 10,2%, 11,0%) та 25,5% за санітарно-хімічними показниками (нижче рівня показника 2024 року – 27,7%), у тому числі на вміст нітратів – 2,4% у 2025 році проти 3,1% у 2024 році.

Зміна форм власності та передача сільських водопроводів на баланс органів місцевого самоврядування загострили проблему забезпечення населення питною водою гарантованої якості. Водопроводи знаходяться в незадовільному технічному стані, населення змушено проводити їх ремонтування за свої кошти. На багатьох сільських водопроводах немає очисних споруд та знезаражуючих установок, відсутній виробничий лабораторний контроль якості питної води. Більшість сільського населення споживає воду з колодязів та індивідуальних свердловин.

Протягом 2025 року ЦКПХ із джерел нецентралізованого водопостачання було досліджено за санітарно-хімічними показниками 43315 проб питної води та за мікробіологічними показниками – 33290 проб.

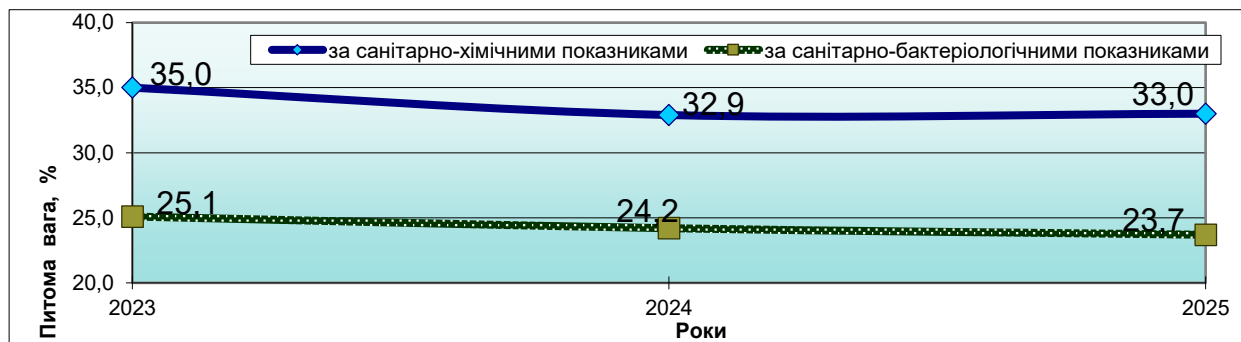
У 2025 році питома вага досліджених проб питної води з джерел нецентралізованого водопостачання, які не відповідали нормам, становила 33,0% за санітарно-хімічними та 20,5% за мікробіологічними показниками (таблиці 9, 10; графік 3).

Таблиця 9. Кількість досліджених проб на якість води з джерел нецентралізованого водопостачання, за даними ЦКПХ

	Кількість досліджених проб з джерел нецентралізованого водопостачання			
	2022 рік	2023 рік	2024	2025
мікробіологічними показниками	30102	35277	35363	33290
санітарно-хімічними показниками	44801	47938	46452	43315

Таблиця 10. Відсоток нестандартних проб питної води з джерел нецентралізованого водопостачання, за даними ЦКПХ

	Відсоток (%) нестандартних проб з джерел нецентралізованого водопостачання			
	2022 рік	2023 рік	2024	2025
мікробіологічними показниками	28,3	25,1	25,4	20,5
санітарно-хімічними показниками	39,9	35,0	32,9	33,0

Графік 3. Питома вага досліджених проб води з джерел нецентралізованого водопостачання, що не відповідали нормам

Проводиться в межах попередження виникнення водно-нітратної метгемоглобінемії у дітей моніторинг вмісту нітратів у воді з громадських та індивідуальних колодязів і каптажів, вода з яких у тому числі використовувалася населенням для споживання дітьми віком до 3-х років.

За результатами лабораторних досліджень, які не відповідали вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10, органам державної виконавчої влади та місцевого самоврядування надавались рекомендації щодо недопущення використання води з таких об'єктів для питних потреб населення.

Питома вага досліджених проб питної води з джерел нецентралізованого водопостачання, які не відповідали нормам за вмістом нітратів, у 2025 році становила 23,7% (у 2024 – 24,2%, 2023 – 23,9%), у тому числі з шахтних колодязів, які не відповідали нормам, становила 29,4% (у 2024 – 29,8%, 2023 – 29,7%) (таблиці 11, 12). З 2022 року зареєстровано зниження відсотка невідповідності води питної з джерел нецентралізованого водопостачання, проте високі рівні фіксуються води питної з колодязів шахтних, особливо з громадських.

Таблиця 11. Кількість проб питної води, які досліджувалися з джерел нецентралізованого водопостачання за вмістом нітратів, за даними ЦКПХ

	Кількість досліджених проб			
	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік
нецентралізованого водопостачання	41796	39331	39849	36699
в тому числі з:				
шахтних колодязів	28313	28705	29935	27311
у т.ч. громадських	9232	10371	10555	10404
індивідуальних	17800	17367	18342	16176
каптажів	767	1163	990	890
у т.ч. громадських	656	808	698	706
свердловин	4304	6183	6079	5904

Таблиця 12. Відсоток нестандартних проб питної води з джерел нецентралізованого водопостачання за вмістом нітратів, за даними ЦКПХ

	2022	2023	2024	2025
нецентралізованого водопостачання	24,0	24,6	23,9	23,7
в тому числі з:				
шахтних колодязів	29,4	29,7	29,8	29,4
у т.ч. громадських	38,2	37,9	38,5	37,5
індивідуальних	22,7	26,3	26,2	25,5
каптажів	14,7	12,9	10,4	15,7
у т.ч. громадських	16,6	14,7	12,3	18,8
свердловин	8,2	10,2	9,8	9,0

Розділ V. Епідемічні ситуації, пов'язані з якістю питної води

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) приділяє особливе значення вивченню хвороб, які пов'язані з використанням або вживанням неякісної води та відсутністю відповідних умов санітарії. За даними ВООЗ, 25% населення постійно ризикує захворіти хворобами, пов'язаними із споживанням недоброякісної питної води.

Невідповідність якості питної води нормативним вимогам є однією з причин поширення в державі багатьох інфекційних (вірусний гепатит А, черевний тиф, ротавірусна інфекція тощо) та неінфекційних (хвороби системи травлення, серцево-судинної, ендокринної системи тощо) хвороб.

У 2025 році було зареєстровано 3 спалахи, пов'язані з вживанням недоброякісної питної води, при цьому постраждало 200 осіб, з них 111 дітей: 1 спалах на вірусний гепатит А – постраждало 100 осіб, з них 45 дітей (м. Київ), 1 спалах на гостру кишкову інфекцію (далі – ГКІ) невстановленої етіології – постраждало 45 осіб, з них 13 дітей (Закарпатська область); 1 спалах на ГКІ встановленої етіології – постраждало 55 осіб, з них 53 дитини (Львівська область).

У 2024 році було зареєстровано 2 спалахи, пов'язані з вживанням недоброякісної питної води, при цьому постраждало 56 осіб, з них 50 дітей: 1 спалах на вірусний гепатит А – постраждало 31 осіб, з них 25 дітей (Закарпатська область); 1 спалах на ГКІ невстановленої етіології – постраждало 25 дітей (Львівська область).

У 2023 році не було зареєстровано жодного спалаху, пов'язаного з вживанням недоброякісної питної води.

Розділ VI. Вплив якості питної води на стан здоров'я та умови проживання населення в Україні в цілому та в окремих регіонах

Невідповідність якості питної води нормативним вимогам поряд з забрудненнями є однією з причин поширення в державі таких захворювань, як жовчнокам'яна хвороба, виразкова хвороба шлунку.

У Карпатському, Дніпровсько-Придніпровському, на Поліссі та в деяких інших регіонах України у питній воді реєструється нестача мікроелементів – І, Zn, Cu, F, що впливає на виникнення ендемічних захворювань. Вплив такої води на поширення в Україні потребує поглибленого вивчення.

Передусім, нітрати є ознакою органічного забруднення водоносного горизонту.

Чутливі до нітратів є діти (немовлята віком до 1 року, які перебувають на штучному вигодовуванні (коли суміші готуються на воді з високою концентрацією нітратів)), особи похилого віку, хворі на анемію, та люди, які страждають захворюваннями дихальної та серцево-судинної системи. Перевищення кількості нітратів у питній воді призводить до зниження загальної резистентності організму, що сприяє збільшенню рівня загальної захворюваності, в тому числі інфекційними та онкологічними хворобами.

У 2025 році зареєстровано 4 випадки захворювання на водно-нітратну метгемоглобінемію – у Київській (м. Тараща Таращанської МТГ Білоцерковського району), Житомирській (с. Озеряни Коростенського р-ну), Кіровоградській (с. Добровеличківка Добровеличківської СТГ Новоукраїнського району), Черкаській (с. Петраківка Звенигородського району) областях.

У 2024 році зареєстровано 3 випадки захворювання на водно-нітратну метгемоглобінемію у дітей – у Харківській (м. Балаклія Ізюмського району, с. Хорли Харківського району) та у Житомирській (с. Лісівщина Житомирського ТГ, Коростенського району) областях.

Відповідно до вимог ДСанПіН 2.2.4-171-10, Закону України «Про питну воду та питне водопостачання» відповідальність за якість води та стан джерел централізованого і нецентралізованого водопостачання в населених пунктах покладено на органи місцевого самоврядування та на власників колодязів.

У кожному випадку виявлення незадовільного стану утримання колодязів та невідповідності якості води з джерел нецентралізованого водопостачання, власникам криниць та органам місцевого самоврядування ЦКПХ скеровують пропозиції про необхідність належного облаштування колодязів, здійснюється інформування населення щодо неприпустимості використання колодязної води для питних потреб у випадку перевищення вмісту нітратів, зокрема для приготування дитячого харчування, проводиться санітарно-просвітницька робота з батьками, персоналом дитячих навчальних закладів, з працівниками медичних закладів.

Проблемними питаннями залишаються недостатньо чітке визначення відомчого підпорядкування громадських колодязів, відсутність спеціалізованих

бригад по їх технічному обслуговуванню, несвоєчасне проведення власниками профілактичних заходів.

Досягнення за останні 25-30 років в області вивчення ролі водного фактору у формуванні здоров'я населення сприяли появі принципово нових уявлень про вплив хімічного складу питної води на неінфекційну захворюваність населення. У науковій літературі з'являються публікації, які свідчать про зв'язок зростання числа онкологічних захворювань із забрудненням питної води хлорорганічними сполуками, що утворюються при хлоруванні води поверхневих водойм.

За даними Державної установи «Інститут громадського здоров'я ім. О.М.Марзеєва НАМН України» (журнали «Довкілля та здоров'я», №3, 2025, 56-62; №4, 2024, 52-59; №3, 2024, 48-56) – встановлено, що утворені із діоксиду хлору на етапі первинної обробки природної води хлорити на наступних етапах водопідготовки (коагуляція, відстоювання, фільтрування) в очищеній воді (РЧВ) в усі сезони року зменшуються за діоксидом хлору до допустимих рівнів (не менше 0,1 мг/дм³), за хлоритами – до безпечних рівнів згідно з європейським нормативом – 0,7 мг/дм³, який дозволено застосовувати і в Україні на період воєнного стану. У теплий період року (травень, літні місяці та вересень) рівень хлоритів у питній воді може перевищувати національний норматив (0,2 мг/дм³) у 2-3 рази. Вміст хлоритів у питній воді на рівні 0,7 мг/дм³, за даними ВООЗ, не є критичним для здоров'я населення відповідно до вимог Директиви (EU) 2020/2184 Європейського Парламенту та Ради від 16.12.2020 щодо якості води, призначеної для споживання людиною.

Враховуючи особливості токсичної дії нітратів на організм дітей раннього віку, існує нагальна потреба в удосконаленні системи моніторингу та захисту від негативного впливу нітратів води децентралізованих джерел вагітних жінок та дітей віком до 3 років, а в майбутньому і всього населення.

В країні має місце високий рівень навантаження на природні водойми та використання застарілих технологій підготовки питної води. Вирішення проблем питного водопостачання потребує комплексного підходу: впровадження сучасних технологій водопідготовки, споруд, реагентів, матеріалів та обладнання, відновлення мережевих систем розподілу питної води, розробка нових ефективних методів очищення природних вод та удосконалення існуючих технологічних процесів підготовки питної води, тощо.

Резюме.

Істотним лишається питання антропогенного забруднення поверхневих джерел води за рахунок неочищених промислових та побутових стоків, які містять широкий спектр забруднюючих речовин. Окремо слід зазначити проблеми фосфатного забруднення водних ресурсів через використання синтетичних фосфатних миючих засобів та проблеми «цвітіння» поверхневих вод, які є джерелами питного водопостачання.

В країні має місце високий рівень навантаження на природні водойми. Вирішення проблем питного водопостачання потребує комплексного підходу:

впровадження сучасних технологій водопідготовки, споруд, реагентів, матеріалів та обладнання, відновлення мережевих систем розподілу питної води, розробка нових ефективних методів очищення природних вод та удосконалення існуючих технологічних процесів підготовки питної води, тощо.

Невідповідність якості питної води нормативним вимогам є однією з причин поширення в державі багатьох інфекційних (вірусний гепатит А, черевний тиф, ротавірусна інфекція тощо) та неінфекційних (хвороби системи травлення, серцево-судинної, ендокринної системи тощо) хвороб.
